

Csehszlovákiában tanított tananyag és a hazai között, s azokkal számos ponton gyökeresen ellentétesek a Romániában kiadott tankönyveké. A sorrend kialakulásának több oka is lehet, közülük itt mégis kettőt emelnék ki. A szóban forgó szomszédos államok közül kétségkívül Jugoszlávia — számra és számarányra egyaránt — a legnagyobb nemzetiségű ország. Sorrendben utána viszont Csehszlovákia következik, s a legkevésbé tekinthető annak Románia. De ugyanez a sorrend alakul ki akkor — s a kérdésnek ez a másik igen döntő oldala —, ha a magyarság lélekszámát nézzük: Jugoszláviában él a legkevesebb (mintegy 500 ezer), valamivel többen Csehszlovákiában (700 ezer), a legtöbben — és jelentős hányaduk egy tömbben — viszont Románia területén lakik. A többi között alighanem ezzel magyarázható az is, hogy a tárgyilagosságot tekintetében az eltelt évek során épp a jugoszláv tankönyvek vizsgálata mutathat fel több ponton is javulást, míg a Romániában használatos tankönyvek szemléletére, igen lehangoló módon, az egyoldalú elfogultság fokozódása, a sovén uszítás fölerősödése a jellemző.

Sokszor elhangzott már, hogy a kisebbségbe került magyarok hidat alkotnak a Duna-völgyi népek, nemzetek és államok között. Annyiszor, hogy lassan elhasználódnak ezek a szép és kifejező metaforák. Ha tejtestvérek nem is lettünk, de a hidakat, melyeket századokon át a történelem rakott, és közös sorsunk nehéz megpróbáltatásai alatt építgettünk fel, ne aknázzuk alá. A pillérek úgylis gyakran meginognak a nehezebb terhelések alatt. Megszilárdulásuknak a friss kapcsolatok és a múlt józan, hiteles értelmezése egyenértékű feltételei.

* A tanulmány első változata 1970-ben íródott. Az elmúlt évben egészítettem ki az újabb kiadású tankönyvek anyagával. Szomorú és egyben intő figyelmeztetés is, hogy húsz évnek kellett eltelnie, hogy az írás Magyarországon is megjelenjen.

CSEH GUSZTÁV RÉZKARCA